

Powiat Drawski

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU DRAWSKIEGO NA LATA 2015-2032

Drawsko Pomorskie, 2015 rok

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU DRAWSKIEGO NA LATA 2015-2032

ZAMAWIAJĄCY:

Powiat Drawski
Plac Elizy Orzeszkowej 3
78-500 Drawsko Pomorskie
powiatdrawski@powiatdrawski.pl

WYKONAWCA:

TERRA PROJEKT Danuta Mazurczak, Joanna Witkowska s.c.
ul. Zamkowa 4a/1, 62-070 Dąbrówka
tel. +48 692 290 324, +48 883 855 117
biuro@terraprojekt.pl, www.terraprojekt.pl

Spis treści

1. WSTĘP	7
1.1. CELE I ZADANIA PROGRAMU USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU POWIATU DRAWSKIEGO.....	7
1.2. ZGODNOŚĆ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO SZCZEBLA	7
1.2.1. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.....	7
1.2.2. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023.....	8
2. STAN PRAWNY W ZAKRESIE UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW I ODPADÓW AZBESTOWYCH	9
2.1. REGULACJE USTAWOWE	9
2.2. AKTY WYKONAWCZE	10
3. PODSTAWOWE INFORMACJE O AZBEŚCIE	12
3.1. CHARAKTERYSTYKA AZBESTU	12
3.2. ZAGROŻENIA AZBESTEM.....	14
4. POSTĘPOWANIE Z WYROBAMI AZBESTOWYMI	16
4.1. OGRANICZENIE NEGATYWNYCH SKUTKÓW ODDZIAŁYWANIA AZBESTU.....	16
4.1.1. Bezpieczne użytkowanie wyrobów azbestowych.....	16
4.1.2. Bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych.....	17
4.1.3. Unieszkodliwianie wyrobów azbestowych	20
4.2. ZASADY POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST W ASPEKTCIE OBOWIĄZUJĄCEGO PRAWA	21
5. ZADANIA JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W ZAKRESIE USUWANIA AZBESTU	24
6. PODSTAWOWE INFORMACJE O POWIECIE DRAWSKIM	24
6.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	24
6.2. DEMOGRAFIA	24
6.3. ZASOBY PRZYRODNICZE	25
7. AKTUALNY STAN WYKORZYSTANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE POWIATU DRAWSKIEGO	26
7.1. INFORMACJA O RODZAJU, ILOŚCI I MIEJSCACH WYSTĘPOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	26
7.2. ODPADY AZBESTOWE UNIESZKODLIWIONE W LATACH POPRZEDNICH.....	29
7.3. SZACUNKOWE KOSZTY USUNIĘCIA WYROBÓW AZBESTOWYCH	29
8. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU	30
9. MONITOROWANIE PROGRAMU	32
10. MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA PROGRAMU USUWANIA AZBESTU	32
11. ZAŁĄCZNIKI	34

Spis tabel

Tabela 1	Składowiska odpadów, przyjmujące odpady azbestowe na terenie województwa zachodniopomorskiego	20
Tabela 2	Liczba ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2014 roku.....	25
Tabela 3	Ilość wyrobów azbestowych na terenie powiatu drawskiego.....	27
Tabela 4	Ilość usuniętych i unieszkodliwionych wyrobów azbestowych na terenie powiatu drawskiego..	29
Tabela 5	Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Drawskiego na lata 2015-2032	31
Tabela 6	Wskaźniki monitorowania realizacji Programu.....	32

Spis rysunków

Rysunek 1	Azbest chryzotylowy a), azbest amozytowy c).....	12
Rysunek 2	Graficzny wzór oznakowania azbestu i wyrobów zawierających azbest	18

Spis wykresów

Wykres 1	Masa wyrobów azbestowych na terenie poszczególnych gmin.....	28
Wykres 2	Nagromadzenie wyrobów azbestowych na jednostkę powierzchni.....	29

1. Wstęp

Wynikiem przeprowadzonej w 1997 roku regulacji zakazującej stosowania azbestu było opracowanie w 2002 roku ogólnopolskiego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, który w swoich założeniach miał oczyszczenie kraju z azbestu z terminem do końca grudnia 2032 roku. W roku 2009 ww. dokument został uaktualniony w postaci „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (w skrócie POKzA). Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2009 (Uchwała Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 roku w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009-2032” zmieniona uchwałą nr 39/2010 z 15 marca 2010 r.) jednostki samorządu terytorialnego zostały zobligowane do opracowania lokalnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest.

Główne cele przyjęte w przywołanym powyżej *Programie* to usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest, zminimalizowanie negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju oraz likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko. Cele zawarte w „*Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*” będą sukcesywnie realizowane aż do roku 2032, w którym zakładane jest oczyszczenie kraju z azbestu.

1.1. Cele i zadania Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Drawskiego

Głównym celem *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Drawskiego na lata 2015-2032*, zwanego w dalszej części opracowania Programem, jest doprowadzenie do całkowitego usunięcia do 2032 roku wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu drawskiego poprzez stopniową eliminację tych wyrobów oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących zadań:

- identyfikację skali zjawiska poprzez określenie miejsca, ilości i rodzaju wyrobów azbestowych, jakie występują na terenie powiatu drawskiego,
- przedstawienie aspektów prawnych użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- opracowanie harmonogramu usuwania wyrobów azbestowych,
- określenie możliwych źródeł finansowania prac związanych z sukcesywnym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu.

Ponadto realizacja Programu wpłynie pozytywnie na poprawę stanu środowiska poprzez podwyższenie jakości powietrza atmosferycznego, a tym samym zwiększy komfort życia, pracy i wypoczynku mieszkańców powiatu.

Realizacja Programu będzie wymagać podniesienia wiedzy i świadomości mieszkańców odnośnie szkodliwości oraz niebezpiecznych skutków zdrowotnych jakie mogą wystąpić w organizmie po ekspozycji na włókna azbestowe. Program pełnić będzie również rolę edukacyjną dla mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania.

1.2. Zgodność Programu z dokumentami wyższego szczebla

Zapisy Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Drawskiego są zgodne z kierunkami wyznaczonymi w:

- Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2023.

1.2.1. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, przyjęty został uchwałą Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r. będący aktualizacją programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski (z 2002 r.), wyznacza następujące cele dotyczące azbestu:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,

- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele osiągnięte zostaną poprzez działania:

- przeprowadzenie pełnej i rzetelnej inwentaryzacji oraz ustalenie rozmieszczenia terytorialnego azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- utworzenie i uruchomienie elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej do monitoringu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- podjęcie prac legislacyjnych umożliwiających egzekwowanie obowiązków nałożonych na podmioty fizyczne i prawne oraz zasilanie danymi elektronicznego systemu monitorowania realizacji programu,
- działania edukacyjno-informacyjne,
- zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia, w tym działalność Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem.

W Programie wskazano również:

- możliwość składowania odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych,
- wdrażanie nowych technologii umożliwiających unicestwienie włókien azbestu,
- pozostawianie w ziemi – w dopuszczonych prawem przypadkach – wyrobów azbestowych wycofanych z użytkowania.

Zgodnie z zapisami Programu do zadań samorządu powiatowego należy:

- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
- współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

1.2.2. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023 został przyjęty uchwałą nr XVI/218/12 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 29 czerwca 2012 roku.

Celem niniejszego dokumentu jest wprowadzenie nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi w województwie. Uporządkowanie systemu gospodarki odpadami w województwie oraz sprawne i efektywne zarządzanie nowym systemem pozwoli na:

- uszczelnienie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi,
- prowadzenie selektywnego zbierania odpadów komunalnych „u źródła”,
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji (OUB) kierowanych na składowisko odpadów,
- zwiększenie liczby nowoczesnych instalacji do odzysku, recyklingu oraz unieszkodliwiania odpadów komunalnych w sposób inny niż składowanie odpadów,
- całkowite wyeliminowanie składowisk odpadów niespełniających wymagań prawnych,
- prowadzenie właściwego sposobu monitorowania postępowania z odpadami komunalnymi zarówno przez właścicieli nieruchomości, jak i prowadzących działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości,

- zmniejszenie dodatkowych zagrożeń dla środowiska wynikających z transportu odpadów komunalnych z miejsc ich powstania do miejsc odzysku lub unieszkodliwiania przez podział województw na regiony gospodarki odpadami, w ramach których prowadzone będą wszelkie czynności związane z gospodarowaniem odpadami komunalnymi.

Dodatkowo Plan gospodarki odpadami wskazuje cele do osiągnięcia dla poszczególnych rodzajów odpadów, działania konieczne do realizacji tych celów oraz przedstawia ogólny zarys funkcjonowania całego systemu na terenie województwa. W przypadku odpadów zawierających azbest przyjęto następujący cel: sukcesywne osiąganie celów określonych w przyjętym w dniu 15 marca 2010 r. przez Radę Ministrów Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 w okresie od 2012 r. do 2022 r.

Osiągnięcie założonych celów w zakresie eliminowania wyrobów zawierających azbest wymaga:

- przeprowadzania systematycznie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest,
- opracowania planu usuwania wyrobów zawierających azbest przyczyniającego się do sukcesywnej eliminacji azbestu z województwa,
- wprowadzania zachęt dla społeczeństwa przyspieszających proces eliminacji wyrobów zawierających azbest z województwa.

Wyroby zawierające azbest wykorzystuje się w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 r. W związku z tym, w tej perspektywie, nie jest możliwe zapobieganie powstawaniu tych odpadów, należy jednak zaznaczyć, że zakaz wprowadzania do obrotu wyrobów zawierających azbest spowoduje w dalszej perspektywie brak powstawania odpadów zawierających azbest.

2. Stan prawny w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów azbestowych

W niniejszym opracowaniu omówiono podstawowe akty prawne, regulujące zasady postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2.1. Regulacje ustawowe

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst jednolity z 2004 r. Dz. U. Nr 3, poz. 20 ze zm.) Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

2. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409 ze zm.) Wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 3 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art. jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- a) zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia,
- b) pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
- c) pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
- d) wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

4. Ustawa o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 ze zm.). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów

i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych.

5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.). Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- a) państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- b) opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- c) ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska. Zgodnie z art. 160 Ustawy zabronione jest wprowadzanie do obrotu lub ponowne wykorzystanie substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, do których zaliczany jest azbest,
- d) kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- e) konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

6. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2011 r., Nr 227 poz. 1367 ze zm.). Ustawa określa zasady prowadzenia działalności w zakresie krajowego i międzynarodowego przewozu drogowego, kolejną i żegluga śródlądową towarów niebezpiecznych oraz organy i jednostki realizujące zadania związane z tym przewozem.

7. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r., poz. 1502, ze zm.)

Ustawa określa obowiązki pracodawcy w stosunku do pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia na azbest.

2.2. Akty wykonawcze

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. – w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2014 poz. 1923) zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - odpady zawierające azbest,
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo – azbestowych,
- 15 01 11* - opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 stycznia 2015 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane na składowisku odpadów w sposób nieselektywny (Dz. U. z 2015 r. poz. 110). W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady o następujących kodach:

- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia

w środowisku pracy (Dz. U. z 2014 r., poz. 817) określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

- a) pyły zawierające azbest chryzotylowy oraz pyły zawierające azbest chryzotylowy i inne minerały włókniste oraz pyły zawierające inne minerały włókniste, z wyjątkiem krokidolitu - pył całkowity – 1,0 mg/m³
 - włókna respirabilne – 0,2 włókien w cm³
- b) pyły zawierające krokidolit
 - pył całkowity – 0,5 mg/m³
 - włókna respirabilne – 0,2 włókien w cm³

4. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126) określa zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa lub zdrowia ludzi.

5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.) nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest - obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia (Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest). Pierwsza kontrola powinna być przeprowadzona w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia. W/w podmioty przechowują 1 egz. oceny (łącznie ze stosowną dokumentacją) a 2-gi egz. oceny przekazują właściwemu organowi nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.

6. Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 11 sierpnia 2014 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2015 (M.P. z 2014 r., poz. 790), które określa jednostkowe stawki opłat za:

- a) gazy lub pyły wprowadzane do powietrza
 - azbest 381,36 zł/kg
- b) umieszczenie odpadów na składowisku:
 - 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy – 55,43 zł/Mg,
 - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu – 55,43 zł/Mg,
 - 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo – cementowych – 55,43 zł/Mg,
 - 10 11 81* - odpady zawierające azbest – 55,43 zł/Mg,
 - 10 13 10 Odpady z produkcji elementów cementowo-azbestowych inne niż wymienione w 10 13 09 – 57,95 zł/Mg,
 - 15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy,
 - wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi – 55,43 zł/Mg,
 - 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest – 55,43 zł/Mg,
 - 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest – 55,43 zł/Mg,
 - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest - 0,00 zł/Mg (120,76),
 - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest - 0,00 zł/Mg (120,76).

7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2010 r. Nr 16, poz. 87) określa limity stężenia azbestu w powietrzu. Wartości odniesienia dla azbestu wynoszą odpowiednio:

- dla 1 godziny – 2 350 włókien/m³
- dla roku kalendarzowego – 250 włókien/m³.

8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31). Rozporządzenie wprowadza obowiązek inwentaryzacji przez właściciela lub zarządzającego (osobę fizyczną) miejsc, gdzie był lub jest

wykorzystywany azbest – oraz składania corocznie stosownych informacji do właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Osoby prawne składają sprawozdania do marszałka województwa.

9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. 2012 r. poz. 890). Rozporządzenie określa m.in. obowiązki pracodawcy przy prowadzeniu prac w kontakcie ze szkodliwymi substancjami (w tym z azbestem).

10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 24) określa termin oraz formę składania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

11. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez marszałka województwa rejestru wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2013 r. poz. 25) - „rejestr wyrobów zawierających azbest jest prowadzony przez marszałka województwa i stanowi integralną część bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl.”

12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 r. poz. 523). Określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.

3. Podstawowe informacje o azbecie

3.1. Charakterystyka azbestu

Pod względem chemicznym azbest to grupa wielu różnych minerałów, występujących w formie włóknistej. Nazwa azbest nie określa konkretnego minerału, lecz dotyczy ogółu minerałów krzemianowych tworzących włókna. Należą do nich:

- azbesty właściwe: azbesty serpentynowe (chryzotylowe) i amfibolowe (aktynolitowe, amiantowe, antofyllitowe, amozytowe, krokidolitowe – odmiana riebeckitu oraz magnesioriebeckitowe).
- do minerałów azbestopodobnych należą: attapulgit, sepiolit, talk włóknisty, wollastonit, serpentynit włóknisty, antygoryt włóknisty oraz zeolity włókniste.

Obserwowane makroskopowo włókna azbestu są związkami zbudowanymi z dużej liczby włókien. W tych związkach pojedyncze kryształy azbestu są w różnym stopniu posklejane. Najczęściej substancją spajającą kryształy azbestu jest węgiel wapniowy. Jego obecność sprawia, że rozwłóknianie jest utrudnione i włókna stają się sztywne. Taki azbest w handlowej nomenklaturze nazywany jest twardym. Poniższy rysunek przedstawia azbest chryzotylowy.

Rysunek 1 Azbest chryzotylowy a), azbest amozytowy c)

(Źródło: Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest, AGH w Krakowie 2007 r.)

Azbest amozytowy w niewielkich ilościach był mieszany z chryzotylowym i stosowany okresowo do produkcji płyt azbestowo-cementowych. Częściej jednak dodawano do azbestu chryzotylowego azbest krokidolitowy. Obie te odmiany azbestu – krokidolitowy i amozytowy są groźniejsze dla zdrowia niż azbest chryzotylowy³.

Wśród wyrobów azbestowych można wydzielić dwie grupy produktów:

- „wyroby miękkie” - których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1000kg/m³, to słabo związane produkty azbestowe o wysokim, ponad 60% udziale azbestu w produkcie oraz niskiej zawartości substancji wiążącej, do których zaliczamy między innymi: tynki, maty, płyty azbestowe, materiały izolujące, papy.
- „wyroby twarde” - których gęstość objętościowa jest większa niż 1000kg/m³, zawierające wysoki udział substancji wiążącej, zaś niski (poniżej 15%) udział azbestu, do których należą płyty faliste i płaskie, rury wodociągowe, elementy kanalizacji. Spójność włókien azbestowych w tych wyrobach jest tak wysoka, że praktycznie nie uwalniają się one do środowiska (wyjątkiem jest obróbka np. cięcie lub proces niszczenia mechanicznego wyrobu).

Szacuje się (w skali kraju), że ok. 96% ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest stanowią płyty azbestowo-cementowe (faliste i płaskie). Szacuje się, że na samych tylko dachach i elewacjach wciąż znajduje się przeszło 1,2 mld m² tych płyt, co stanowi około 14,0 milionów ton.

Azbest importowano z wielu miejsc. Do połowy lat pięćdziesiątych znaczne ilości azbestu sprowadzane były z Chin, w następnych latach dominował azbest chryzotylowy z kopalń rosyjskich z rejonu Uralu i w mniejszych ilościach z Kazachstanu. Azbesty amfibolowe tj. amozyt i krokidolit sprowadzane były z Afryki południowej.⁴

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce rozpoczęła się w 1907 r. w Krakowie, następnie w Lublinie (ok.1910 r.) i w Ogrodzieńcu (ok. 1913 r.). Jednak stosowanie azbestu na szeroką skalę na terenie Polski w budownictwie nastąpiło w latach 60-tych, po uruchomieniu następnych 4 dużych zakładów wyrobów azbestowo-cementowych: w Szczucinie, Małkini, Zawierciu i Trzemesznie.

Głównym surowcem stosowanym do produkcji był azbest chryzotylowy, ale do połowy lat osiemdziesiątych do produkcji rur ciśnieniowych stosowany był także krokidolit oraz niewielkie ilości amozytu.

W Polsce azbest stosowano w produkcji następujących grup wyrobów:

- wyroby azbestowo-cementowe produkowane z azbestów chryzotylowego i amfibolowych, takie jak: pokrycia dachowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10-35% azbestu
- wyroby izolacyjne stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych oraz ubrań i tkanin ognioodpornych. Zawierają one w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu, głównie chryzotyli,
- wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo-kauczukowe, szczeliwa plecione,
- wyroby cierne, takie jak: okładziny cierne i taśmy hamulcowe stosowane do różnego typu hamulców
- wyroby tekstylne: sznury i maty,
- wyroby hydroizolacyjne: lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione,
- zaprawy gruntujące, papa dachowa, płytki podłogowe, zawierające od 20 do 40% azbestu.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (DZ. U. 2004 r. 3. poz. 20 j.t.). Zgodnie z ustawą, w Polsce do 28 września 1998 r. została całkowicie zakończona produkcja płyt azbestowo-cementowych (a wcześniej innych wyrobów zawierających azbest).

Natomiast od 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Wyjątek stanowią wyroby z zawartością azbestu, które nie posiadają jeszcze swoich zamienników ze

³ Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest, AGH w Krakowie 2007 r.

⁴ J.w.

względu na ekstremalne warunki pracy. Wykaz takich wyrobów zawarty jest w rozporządzeniach ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzania na polski obszar celny. Dotyczy to azbestu włóknistego sprowadzanego do produkcji diafragmy wykorzystywanej do elektrolizy przeponowej przy produkcji chloru i wyrobów azbestowo-kauczukowych.

Wyroby zawierające azbest z chwilą ich usunięcia z miejsca zabudowania stają się odpadami, które zostały zakwalifikowane do niebezpiecznych. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów, załącznik Nr 1 do rozporządzenia, następujące rodzaje odpadów zawierających azbest zaliczono do niebezpiecznych:

- 06 07 01- odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04 - odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81 - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),
- 10 13 09 - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo azbestowych,
- 15 01 11 - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11 - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12 - zużyte urządzenia zawierające azbest
- 17 06 01 - materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05 - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

3.2. Zagrożenia azbestem

Wyroby azbestowo-cementowe ze względu na rodzaj zastosowanych substancji składowych można porównać z betonem towarowym. Korozja eternitu (nazwa towarowa wyrobów azbestowo-cementowych) przebiega podobnie jak korozja betonu. Określenie czasu „technicznego życia” eternitu zależy od wielu czynników, jest przedmiotem aktywnej dyskusji środowisk naukowych. Ze względu na zróżnicowanie czynników korozyjnych występujących w środowisku przeciętny okres użytkowania waha się od 20 do 60 lat. Z tych powodów przyjmuje się, że przeciętny czas użytkowania wyrobów eternitowych (zawierających od 9,5% - 12,5% czystego azbestu) to 30 lat.

Po osiągnięciu przez wyroby azbestowe wieku technicznego (po około 30 latach) rozpoczyna się samoistne pylenie włókien azbestu. W niektórych przypadkach stan ten może wystąpić tak wcześniej, jak i później. Powoduje to pojawianie się zwiększonego stężenia włókien w otoczeniu obiektów z wbudowanym azbestem. Dodatkowym źródłem emisji włókien są wyroby z odłamanymi częściami, bądź całkowicie popękane. Kolejnym powodem zwiększenia emisji włókien do powietrza atmosferycznego jest korozja biologiczna, czyli obecność glonów i mchów na powierzchni płyty eternitowej. Największym źródłem zagrożenia pyłami azbestu są wszelkie prace wykonywane przy wyrobach zawierających azbest.

Biorąc pod uwagę roboty polegające na demontażu wyrobów zawierających azbest twardy (gęstość powyżej 1000 kg/m³), istniejące wymogi prawne zapewniają dużą prewencję pylenia włókien azbestu (oczywiście pod warunkiem bezwzględного stosowania się do procedur i przepisów oraz dobrych praktyk przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest). Podobnie sytuacja wygląda, gdy mamy do czynienia z transportem i utylizacją. Przykładem tego niech będą badania prowadzone na składowiskach wyrobów azbestowych, gdzie notowane stężenia włókien azbestu nie przekraczają norm ustalonych dla powietrza, jakim oddychają ludzie w strefie zamieszkania. Natomiast demontaż (a w zasadzie zrywanie eternitu z dachów i elewacji) przez osoby nieuprawnione i nieprzeszkolone doprowadza do znacznych przekroczeń norm czystości powietrza w zakresie zapylenia pyłem i włóknami azbestu. Karygodną praktyką jest wyrzucanie wyrobów azbestowych do lasów, rowów i innych miejsc. Powoduje to nie tylko znaczne skażenie powietrza w okolicy (najczęściej czystego, bo leśnego), ale ryzyko rozprzestrzenienia po większym terenie i potęgowanie skażenia. Obserwowany jest również proceder, (choć zmniejsza się ostatnio już jego skala) montażu eternitu z dachu na dach. Powoduje to skażenie podczas zdejmowania z pierwszego dachu, (roboty są wykonywane przez osoby przypadkowe, do tego w pośpiechu), również podczas transportu, a szczególnie w czasie układania zdemontowanych uprzednio płyt na dachu docelowym.

Pomimo tego, że azbest był wykorzystywany od czasów starożytnych, to jego szkodliwy wpływ na organizm człowieka rozpoznano dopiero na początku XX wieku. Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy retencji w płucach, jak również od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Szczególne znaczenie ma w tym przypadku

średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 μm , przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotyli o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, to znaczy takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 μm , mają grubość mniejszą od 3 μm , a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3 :1. Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego, w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych oraz ze względu na fakt, że są także skuteczniej usuwane z płuc, narażenie na kontakt z azbestem amfibolowym niesie ze sobą ryzyko zdrowotne. Włókna azbestu, które dostały się do układu oddechowego pozostają w tkance płucnej przez całe życie organizmu, wywołując po wielu latach zmiany chorobowe oraz ryzyka pojawienia się określonych nowotworów złośliwych. Może być przyczyną takich chorób układu oddechowego jak:

- pylica azbestowa (azbestoza) – rodzaj pylicy płuc spowodowanej wdychaniem włókien azbestowych. Przejawia się suchym, męczącym kaszlem, dusznością wysiłkową, bólami w klatce piersiowej oraz objawami nieżytu oskrzeli i rozedmy płuc. Włókna azbestowe wnikają aż do najgłębszych części płuc. Powstają ciała żelaziste, które powodują uszkodzenia i zwłóknienia tkanki płucnej. W latach 1976-2009 ogółem odnotowano 2713 przypadków azbestozy. Liczba przypadków pylicy azbestowej wykazuje tendencję wzrostową, średnio o ok. 3 nowe przypadki rocznie. Przypadki stwierdzone u mężczyzn stanowią ponad 60,0%. Powodowana jest przez stosunkowo duże stężenia włókien, a jej okres rozwoju może trwać nawet 30 - 40 lat.
- choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu, czyli zmiany zwłóknieniowe opłucnej – pod postacią odgraniczonych blaszek lub rozlanego zgrubienia opłucnej mogą występować równocześnie lub niezależnie od zwłóknienia tkanki płucnej. Zmiany opłucnowe powodowane azbestem wymienione zostały po raz pierwszy w wykazie chorób zawodowych obowiązującym od 2002 r. W latach 2003-2009 ogółem odnotowano 391 przypadków zmian opłucnowych uznanych za chorobę zawodową. Stanowiły one w tym okresie już 24,4% ogółu zawodowych chorób azbestozależnych.
- rak płuc – najczęściej powodowanym przez azbest nowotworem dróg oddechowych jest rak oskrzeli. Jest to seria nie naprawionych defektów genetycznych w komórkach prowadzących do rozwoju guza. Ekspozycja na azbest powoduje powstawanie międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej. Jest to postępująca choroba prowadząca do śmierci. Okres rozwoju może wynosić nawet 25 – 40 lat, a śmierć następuje po dwóch latach od wystąpienia objawów. Nowotwór ten rozwija się u osób zawodowo narażonych na kontakt z azbestem oraz u osób mieszkających w okolicach kopalni i zakładów przetwórstwa azbestu. Za powstanie tego typu schorzeń odpowiedzialne są wszystkie rodzaje azbestu, ale największą szkodliwość przypisuje się azbestom amfibolowym. Ogółem w latach 1976-2009 stwierdzono 508 przypadków zawodowego raka płuca wywołanego azbestem. Liczba przypadków ma trend rosnący średnio rocznie w tym okresie o 1 przypadek.
- międzybłoniaki uznane są za nowotwory swoiste dla narażenia na pył azbestu. Pierwszy przypadek międzybłoniaka opłucnej uznanego za chorobę zawodową stwierdzony został w Polsce w 1976 r., a do roku 2009 ogółem zarejestrowano 248 takich przypadków. W tym okresie średnioroczny przyrost liczby przypadków wynosił 0,7.
- przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli - wykaz chorób zawodowych przewiduje możliwość uznania przewlekłego zapalenia oskrzeli za chorobę zawodową po spełnieniu określonych warunków, ponieważ etiologia choroby jest uwarunkowana różnymi przyczynami, wśród których dominujące znaczenie ma palenie tytoniu. Narażenie musi być długotrwałe, a stężenie czynników szkodliwych, w ostatnich 10 latach pracy powinno przekraczać normatywy higieniczne. W latach 1989-2009 odnotowano 79 przypadków przewlekłego obturacyjnego zapalenia oskrzeli uznanego za chorobę zawodową spowodowaną pyłem azbestowym.

Należy jednak stwierdzić, że azbest dobrze zabezpieczony i nieuszkodzony nie stanowi zagrożenia. Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub jakiegokolwiek uszkodzenia mechanicznego (łamanie, kruszenie, cięcie i każda inna obróbka). Procesy te powodują uwalnianie się włókien do powietrza i możliwość wdychania ich do płuc.

Ze względu na fakt, iż główne zagrożenie azbest stanowi:

- gdy dopuszcza się do samoistnej emisji jego cząstek (niegroźnych w formach i bryłach spoistych) przy niewłaściwym postępowaniu z materiałami, które go zawierają;
- kiedy jego struktura ulega naruszeniu (spękaniu, skruszeniu, erozji) w wyniku oddziaływania czynników zewnętrznych i środowiskowych oraz wskutek upływu czasu

uznano, że dla wyeliminowania jakichkolwiek zagrożeń związanych z tym surowcem konieczne jest jego całkowite usunięcie z wszystkich obiektów, urządzeń, instalacji i miejsc magazynowania do końca 2032 roku.

Kancerogenne działanie azbestu jest skutkiem wdychania jego włókien zawieszonych w powietrzu. Ryzyko zachorowań wynikające z wchłaniania pyłu drogą pokarmową jest znikome, czego dowiodły przeprowadzone dotychczas badania naukowe, dlatego też powszechnie uważane za szkodliwe spożywanie wody z wodociągów azbestowo cementowych nie jest groźne.

4. Postępowanie z wyrobami azbestowymi

4.1. Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania azbestu

Sposoby bezpiecznego postępowania z wyrobami azbestowymi określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 r. nr 71, poz. 649 ze zm.), które nakłada na właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca w którym występuje azbest, obowiązek przeprowadzania kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia.

Niewłaściwie zabezpieczone usuwanie płyt azbestowo-cementowych np. z dachów, lub elewacji stanowi często większe zagrożenie uwalniania włókien azbestowych do otoczenia, niż pozostawienie tych wyrobów gdy są w dobrym stanie technicznym, bądź ich zabezpieczenie przez odpowiednie malowanie.

Gdy jednak stan techniczny wyrobów azbestowo-cementowych wskazuje na konieczność ich pilnego usunięcia, wówczas usuwający (specjalistyczna firma wykonująca tę pracę) musi spełniać szereg wymogów.

Przepisy określające zasady bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest narzuciły szereg obowiązków, zarówno na właścicieli obiektów i urządzeń, gdzie został użyty azbest jak i na prowadzących wszelkiego rodzaju prace związane z usuwaniem bądź transportem czy umieszczeniem na składowisku wyrobów i odpadów zawierających azbest.

4.1.1. Bezpieczne użytkowanie wyrobów azbestowych

Wyroby zawierające azbest znajdujące się w budynkach nie są samoczynnym zagrożeniem dla jego mieszkańców, nie muszą być bezwzględnie usuwane z obiektu. Ważne jest, aby były one prawidłowo eksploatowane, tj. zgodnie ze swoim przeznaczeniem i zgodnie z zaleceniami dotyczącymi użytkowania wyrobów azbestowych lub ich opisem technicznym, ewentualnie gwarancją. W celu przedłużenia użytkowania wyrobów zawierających azbest i zachowania ich dobrego stanu możliwa jest impregnacja lub pomalowanie. Dotyczy to tylko wyrobów, które są w dobrym stanie technicznym i których powierzchnia jest czysta. Są to mimo wszystko rozwiązania tymczasowe, gdyż jedynie przesuwać w czasie istniejący problem, nie rozwiązując go. Z kolei wyroby typu: izolacje azbestowe, tektury, sznury itp. oraz wyroby znajdujące się wewnątrz obiektów, zwłaszcza wyroby w obiektach systematycznie użytkowanych, należy bezwarunkowo usunąć.

Przepisy prawne nakładają na właścicieli, zarządców lub użytkowników miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest następujące obowiązki:

- Wykonanie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest, poprzez sporządzenie spisu z natury zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31). Informację należy sporządzić w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają wójtowi gminy lub burmistrzowi miasta, a osoby prawne - marszałkowi województwa. Drugi egzemplarz Informacji należy przechowywać przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej Informacji, ponieważ dokument ten podlega corocznej aktualizacji w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku.

- Przeprowadzanie kontroli okresowej stanu wyrobów zawierających azbest zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm.) sporządza się w jednym egzemplarzu Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Ocena pozwala określić stopień pilności usuwania wyrobów azbestowych:
 - stopień pilności I – wymagane pilne usunięcie lub zabezpieczenie,
 - stopień pilności II – wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku,
 - stopień pilności III – wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat.
- Przechowywanie Oceny łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub dołączenie Oceny do książki obiektu budowlanego.

4.1.2. Bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych

Wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy dokonywać zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*, rozdz. 4 “Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych”, rozdz. 5 “Budowa i oddawanie do użytku obiektów budowlanych”.

W przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych, inwestor musi przestrzegać przepisów Prawa Budowlanego oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu.

Inwestor jest zobowiązany do zorganizowania procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- opracowania projektu budowlanego i stosownie do potrzeb innych projektów,
- objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy,
- opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- wykonania i odbioru robót budowlanych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych – art. 18 ust. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. *o zmianie ustawy – Prawo budowlane*.

Jeżeli przy usuwaniu, demontażu i rozbiórce elementów azbestowych lub materiałów zawierających azbest nie wystąpi naruszenie ani wymiana fragmentów konstrukcji budynku oraz gdy nie ulegnie zmianie wygląd elewacji, to pozwolenie na budowę, będące jednocześnie pozwoleniem na rozbiórkę, nie jest wymagane. W przeciwnym wypadku uzyskanie takiego pozwolenia jest konieczne.

Prace mające na celu usunięcie azbestu z obiektu budowlanego, powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót. Tylko przedsiębiorcy posiadający odpowiednią decyzję sankcjonującą wytwarzanie odpadów niebezpiecznych mogą wykonywać prace związane z usuwaniem azbestu. Wykonawca prac zobowiązany jest sporządzić szczegółowy plan prac, który zawiera przede wszystkim:

- ilość wytworzonych odpadów,
- identyfikację rodzaju azbestu,
- klasyfikację wytworzonego odpadu,
- warunki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

- izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
- ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
- umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: "Uwaga! Zagrożenie azbestem"; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: "Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem",
- zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,
- zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,

- codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,
- izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,
- stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
- zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Na mocy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. 2011 nr 8, poz. 31) instalacje i urządzenia zawierające azbest, niezabezpieczone drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny zostać oznakowane. Oznakowanie umieszcza się bezpośrednio na instalacjach i urządzeniach lub w widocznym miejscu w każdym pomieszczeniu, w którym się one znajdują.

Rysunek 2 Graficzny wzór oznakowania azbestu i wyrobów zawierających azbest

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest prowadzi się w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac, w tym również z wyrobami zawierającymi krokidolit,

- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.

Wykonawca usuwający azbest zobowiązany jest złożyć właścicielowi/ zarządcy nieruchomości pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonanych prac i oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego. Oświadczenie to przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat. Ponadto wykonawca pakuje i przygotowuje odpady azbestowe do transportu.

Przepisy w sposób bezpośredni nie precyzują, kto może być wykonawcą prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, biorąc jednak pod uwagę obowiązki jakie postawiono przed wykonawcą, wnioskować należy, że tego typu prace powinna wykonywać wyspecjalizowana jednostka posiadająca stosowne zezwolenia oraz wyposażenie techniczne i socjalne zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu.

Do końca roku 2010 gminy posiadały informacje dotyczące firm które mogły na ich terenie wykonywać prace związane z demontażem i transportem wyrobów zawierających azbest. Były to firmy, które otrzymały od Starosty Powiatowego decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi. Decyzja ta obowiązywała na terenie powiatu, który wydał decyzję. Od 1 stycznia 2011 roku uprawnienia do wydawania decyzji powierzone zostały w gestię Urzędów Marszałkowskich na terenie których znajduje się siedziba firmy. Ponieważ wydawana decyzja obejmuje obszar całego kraju, to każda firma posiadająca ważną decyzję Marszałka może wykonywać prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest na terenie dowolnej gminy w Polsce. Informacje o wydanych decyzjach docierają tylko do szczebla wojewódzkiego.

Od 1 stycznia 2013 r. nie jest wymagana żadna decyzja pozwalająca na wykonywanie prac związanych z demontażem wyrobów zawierających azbest. Z takiej konstrukcji prawa wynika, że Gmina może weryfikować jedynie zgodny z prawem transport odpadu azbestowego z miejsca jego wytworzenia do miejsca unieszkodliwienia. Jedynie transport odpadów azbestowych z miejsca wytworzenia do miejsca unieszkodliwienia wymaga decyzji Starosty Powiatowego na transport odpadów niebezpiecznych.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest określa, że transport wyrobów i odpadów zawierających azbest odbywa się przy zastosowaniu przepisów o przewozie towarów niebezpiecznych. Transport wyrobów oraz odpadów zawierających azbest, dla których przepisy o transporcie towarów niebezpiecznych nie ustalają szczególnych warunków przewozowych, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska, w szczególności przez:

- szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m^3 ,
- zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m^3
- szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m^3 w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie,
- utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów w trakcie ich przygotowywania do transportu,
- oznakowanie opakowań,
- magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Odpady można przekazać tylko podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania odpadów azbestowych i transportu tych odpadów. Prawidłowość wykonywanych działań w tym zakresie powinna być potwierdzona kartami ewidencji i przekazania odpadów.

Pojazdy wykorzystywane do przewożenia odpadów zawierających azbest, powinny być odpowiednio oczyszczone z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań, a ładunek odpadów powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu. Usuwane odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Każda specjalistyczna firma zajmująca się usuwaniem azbestu musi spełniać również szereg innych wymogów, m. in. dotyczących gospodarki odpadami:

- Posiadanie zezwolenia na zbieranie odpadów. Jeśli firma wytwarza odpady „u klienta” i następnie magazynuje je w innym miejscu niż miejsce ich wytworzenia (np. w swoim magazynie, przed wywozem na składowisko) to wówczas jest zobowiązana do uzyskania zezwolenia na zbieranie odpadów – oddzielnie na każdy punkt zbierania. Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach, z uzyskania zezwolenia na zbieranie odpadów zwalnia się jedynie „wytwórcę odpadów, który wytwarzane przez siebie odpady magazynuje w miejscu ich wytworzenia” (art. 45 ust. 1 pkt 10).
- Uzyskanie zezwolenia na transport odpadów. Firma może transportować bez zezwolenia jedynie wytworzone przez siebie odpady (art. 51 ust. 2 pkt 4 w powiązaniu z art. 232 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach). W przypadku transportu odpadów niewytworzonych przez siebie, firma zobowiązana jest do uzyskania zezwolenia na transport odpadów u starosty właściwego ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania transportującego odpady. Za transportowanie odpadów niezgodnie z przepisami grozi kara aresztu lub grzywny (art. 24 ust. 1, art. 24 ust. 4, art. 174 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach).
- Prowadzenie ewidencji odpadów. Zgodnie z art. 66 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, posiadacz odpadów jest obowiązany do prowadzenia na bieżąco ich ilościowej i jakościowej ewidencji, zgodnie z katalogiem odpadów zawartym w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów. Obowiązkiem jest prowadzenie ewidencji przyjmowanych, przetwarzanych i zbieranych odpadów. Odpady podlegają ewidencji ilościowej i jakościowej – rodzaj występującego tam azbestu musi być określony co do jego odmiany mineralnej i co do ilości tych odpadów (najczęściej, przed przystąpieniem do prac jest to wartość szacunkowa).
- Składanie rocznych sprawozdań o wytworzonych odpadach. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, sprawozdanie należy składać do 15 marca za poprzedni rok kalendarzowy do marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce wytwarzania odpadów, miejsce zbierania odpadów lub – w przypadku wytwarzania odpadów "u klienta" – ze względu na siedzibę firmy.
- Prawidłowe gospodarowanie odpadami. Odpady muszą zostać przekazane do uprawnionego odbiorcy, posiadającego odpowiednią decyzję w zakresie gospodarki odpadami – zezwolenie na zbieranie odpadów lub/i zezwolenie na przetwarzanie odpadów. Firma musi posiadać kopie decyzji w zakresie gospodarki odpadami podmiotów, którym przekazuje jakiegokolwiek odpady.

4.1.3. Unieszkodliwianie wyrobów azbestowych

Jedyną stosowaną obecnie w Polsce metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub też na wydzielonych kwaterach przeznaczonych do składowania odpadów niebezpiecznych na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Każde składowisko powinno być zlokalizowane i wybudowane zgodnie z procedurą zawartą w ustawie o odpadach.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego są cztery składowiska, w tym dwa składowiska przyjmujące odpady azbestowe (w m. Sianów, m. Dalsze), jedno składowisko planowane (w m. Jeziorki) oraz jedno składowisko odpadów stałych w Marianowie, które zostało zamknięte w 2012 roku

Tabela 1 Składowiska odpadów, przyjmujące odpady azbestowe na terenie województwa zachodniopomorskiego

Parametr	m. Sianów	m. Dalsze
Charakter składowiska	Ogólnodostępne	Ogólnodostępne
Nazwa	Regionalny Zakład Odzysku Odpadów w Sianowie, Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	EKO-MYŚL Sp. z o.o. Dalsze
Ograniczenie terenowe	0,9	0,25
Gmina	Sianów	Myślibórz
Miejscowość	Sianów	Dalsze
Adres	76-004 Sianów ul. Lubuszan 80	74-300 Myślibórz Dalsze 3
Telefon	94 318 53 65 517 793 468 508 373	95 747 56 53

Parametr	m. Sianów	m. Dalsze
	470	
Całkowita pojemność [m ³]	35 923	15 000
Wolna pojemność [m ³]	15826	10 934
Kody przyjmowanych odpadów	170601 170605	170601 170605
Ceny przyjmowanych odpadów	z gm. Sianów 300 zł/Mg, z powiatu koszalińskiego 400 zł/Mg, pozostałe gminy 1000 zł/Mg	175 zł netto/Mg
Godziny pracy	7:00-17:00 poniedziałek-piątek 7:00-15:00 sobota	7:00 - 18:00 poniedziałek-piątek 7:00 - 14:00 sobota
Rok zamknięcia	-	-
Plan rozbudowy		
Planowana pojemność	-	-
Planowana data uruchomienia	-	-
ZARZĄDCA		
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	EKO-MYŚL Sp. z o.o
Adres właściciela	ul. Komunalna 5 75-724 Koszalin	Dalsze 36 74-300 Myślibórz
Telefon stacjonarny	94 348 44 75	95 747 56 53
Telefon komórkowy	508 373 470	601 421 656
E-mail	sekretariat@pgkkoszalin.pl	sekretariat@eko-mysl.pl
Strona www	www.pgkkoszalin.pl	www.eko-mysl.pl

Źródło: www.bazaazbestowa.gov.pl

Składowisko odpadów azbestowych oraz odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Jeziorki (gmina Barwice) planowane jest do uruchomienia w latach 2018-2025. Jego planowana pojemność wynosić ma 30 000 m³. Właścicielem obiektu jest Międzygminne Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. Wardyń Górny 35 78-320 Połczyn Zdrój.

4.2. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest w aspekcie obowiązującego prawa

Problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została przedstawiona w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009-2032”, gdzie wyodrębniono łącznie 6 procedur. Procedury zostały opracowane na podstawie „Informatora o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” opracowanym przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2003, zaktualizowany w/g stanu prawnego na dzień 30 września 2010 r.

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura dla osób prywatnych usuwających azbest.

Procedura 6. Usuwanie azbestu przez osoby prywatne

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest

Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń. Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy więc bezpiecznego ich użytkowania. Zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest. Właściciel lub zarządca nieruchomości, a także budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego lub innego miejsca – gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest – ma obowiązek „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” według rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zmianami wynikającymi z rozporządzenia Min. Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. Dz. U. Nr 162, poz. 1089). Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” – tzn.:
- po 5 latach, – jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone lub zabezpieczone warstwą ochronną (stopień pilności III),
- po 1 roku, – jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały niewielkie uszkodzenia powierzchni (stopień pilności II).

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie usunięte (stopień pilności I). Wykorzystujący substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska jest obowiązany do dokumentowania rodzaju, ilości i miejsc ich występowania – inwentaryzacji (art. 162 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska - tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.). Osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami przedkładają informację (w formie uproszczonej) wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta – właściwemu dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest; osoby prawne i inne podmioty – marszałkowi województwa. Wzór składanej informacji określony został w załączniku nr 3 (Informacja o wyrobach zawierających azbest) do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 31): Informacje przedkłada się corocznie, w terminie do dnia 31 stycznia celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Instalacje i urządzenia lub pomieszczenia, gdzie występują wyroby zawierające azbest, należy oznakować odpowiednim znakiem ostrzegawczym. Wzory znaków określone zostały w załącznikach nr 1 i 2 do ww. rozporządzenia. Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów. Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest – powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach przez uprawnione do takich prac laboratorium, wyposażone w sprzęt umożliwiający analizę wyrobów

azbestowych. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów – o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu. Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”,
- sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne. Właściciel lub zarządca może zlecić innym – fachowo przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym – przeprowadzenia czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia – na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających art. 31 ust. 3, pkt. 2 oraz art. 36 ust. 1 pkt. 1 i 4 ustawy – Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, z późn. zm.). Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje – na podstawie przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska – odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac – wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac. Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością. Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

Uwaga: Prace polegające na usuwaniu lub naprawie starych pokryć azbestowych mogą być wykonywane wyłącznie przez firmy lub osoby posiadające odpowiednie przeszkolenie oraz stosowne wyposażenie techniczne. Wykonawca musi posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają niebezpieczne odpady.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest. Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest lub ich zabezpieczenia. Zakres procedury obejmuje wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji. Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – będących, w rozumieniu ustawy o odpadach – wytwórcami odpadów niebezpiecznych. Zakres procedury obejmuje okres od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem budynku, budowli, instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania dotyczących przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Zakres procedury obejmuje działania począwszy od uzyskania zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, poprzez pozostałe czynności i obowiązki transportującego takie odpady – aż do

ich przekazania na składowisko odpadów, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzającego składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 – dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne. Celem procedury jest przedstawienie zakresu i zasad postępowania dotyczących składowania na składowiskach odpadów lub w wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk odpadów, przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Zakres procedury obejmuje działania począwszy od przyjęcia partii odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na składowisko, poprzez dalsze czynności, aż do sporządzenia rocznego zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości przyjętych odpadów.

5. Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie usuwania azbestu

Do zadań samorządu powiatowego należą:

- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,
- współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

6. Podstawowe informacje o Powiecie Drawskim

6.1. Położenie geograficzne

Powiat Drawski położony jest w południowo-wschodniej części Województwa Zachodniopomorskiego na Pojezierzu Drawskim. Graniczy z siedmioma innymi powiatami:

- od zachodu z powiatem łobeskim i stargardzkim,
- od południa z powiatem choszczeńskim i wałeckim,
- od wschodu z powiatem złotowskim i szczecineckim,
- od północy z powiatem świdwińskim.

Powiat zajmuje powierzchnię 1 764 km², co stanowi 7,7% powierzchni województwa i liczy ponad 58,4 tys. mieszkańców, co stanowi 3,4% ludności województwa. W skład powiatu wchodzi sześć jednostek terytorialnych: Drawsko Pomorskie, Czaplinek, Kalisz Pomorski i Złocieniec, mające status Miasta i Gminy oraz Ostrowice i Wierzchowo będące gminami wiejskimi. Największą gminą w powiecie jest Gmina Kalisz Pomorski, zajmuje 27,3% powierzchni powiatu. Natomiast najmniejszą jednostką administracyjną jest Gmina Ostrowice, która zajmuje 8,5% powierzchni powiatu.

6.2. Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) liczba ludności Powiatu Drawskiego w 2014 roku wynosiła 58 264 osób. Kobiety stanowiły nieco ponad połowę (50,94%) ludności powiatu. Współczynnik feminizacji (określający liczbę kobiet na 100 mężczyzn) ukształtował się na poziomie 104, co oznacza, że w powiecie jest więcej kobiet.

Tabela 2 Liczba ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2014 roku

Jednostka administracyjna	Liczba ludności w 2014 roku
Czaplinek w tym: - obszar miejski - obszar wiejski	12028 7201 4827
Drawsko Pomorskie w tym: - obszar miejski - obszar wiejski	16534 11828 4706
Kalisz Pomorski w tym: - obszar miejski - obszar wiejski	7365 4356 3009
Ostrowice	2567
Wierzchowo	4358
Złocieniec w tym: - obszar miejski - obszar wiejski	15412 13190 2222
Powiat Drawski	58264

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

6.3. Zasoby przyrodnicze

Powiat Drawski bogaty jest w obszary prawnie chronione. Wyznaczono sześć obszarów mający znaczenie dla Wspólnoty i trzy obszary specjalnej ochrony ptaków:⁵

- PLH320039 Jeziora Czaplineckie,
- PLH320023 Jezioro Lubie i Dolina Drawy,
- PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej,
- PLH320049 Dorzecze Regi,
- PLH320002 Brzeźnicka Węgorza,
- PLH320067 Pojezierze Ińskie,
- PLB320019 Ostoja Drawska,
- PLB320008 Ostoja Ińska,
- PLB320016 Lasy Puszczy nad Drawą.

Na terenie powiatu jest także Drawski Park Krajobrazowy, siedem rezerwatów przyrody (Brunatna Gleba, Brzozowe Bagno koło Czaplinka, Jezioro Czarnówek, Jezioro Prosino, Sośnica, Torfowisko nad Jeziorem Morzysław Mały i Zielone Bagna), dwa obszary chronionego krajobrazu (Okolice Kalisza Pomorskiego i Pojezierze Drawski), 26 użytków ekologicznych oraz 289 pomników przyrody.

Powiat cechuje się także dużą lesistością terenu, która wynosi 47,2%. Lasy zarządzane są przez siedem nadleśnictw. Występują także liczne jeziora (ponad 170), które połączone są rzekami. Do głównych cieków przepływających przez teren powiatu należą: Drawa, Dobrzyca, Drawica, Stara Rega i Kokna. Wszystko to stwarza doskonałe warunki do uprawiania żeglarstwa, wioślarstwa, turystyki jeździeckiej, krajoznawczej oraz agroturystyki.

⁵ <http://natura2000.gdos.gov.pl>

7. Aktualny stan wykorzystania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu drawskiego

7.1. Informacja o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest

W celu wyeliminowania lub ograniczenia szkodliwego wpływu azbestu na środowisko konieczna jest identyfikacja, lokalizacja i ocena wyrobów zawierających azbest występujących na danym terenie w obiektach budowlanych. W tym celu przeprowadza się inwentaryzację tych wyrobów.

Według szacunkowych danych przyjmuje się, że na terenie Polski w 2009 roku było 14,5 mln Mg użytkowanych wyrobów azbestowych. W latach 2002-2008 usunięto tylko około 1 mln Mg odpadów. Przyjęto, że w latach 2009-2012 zostanie usuniętych około 28% wszystkich odpadów tj. około 4 mln ton. Natomiast ilość usuwanych wyrobów zawierających azbest z terenu Polski w kolejnych latach będzie kształtował się następująco:

- w latach 2013-2022 – około 5,1 mln Mg odpadów,
- w latach 2023-2032 – około 5,4 mln Mg odpadów.

Według *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* największe nagromadzenie wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na osobę występuje we wschodnich województwach Polski tj. w mazowieckim, lubelskim, podlaskim i świętokrzyskim.

Dane dotyczące ilości azbestu pochodzą z ankietyzacji gmin, które zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. (Dz. U. 2013 poz. 24) zmieniającym rozporządzenie w sprawie przedkładania marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska mają obowiązek prowadzenia ewidencji wyrobów azbestowych i przekazywania ich marszałkowi za pośrednictwem Bazy Azbestowej pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl.

BAZA AZBESTOWA jest narzędziem służącym do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów azbestowych, jest prowadzona przez Ministerstwo Gospodarki i stanowi jedno z narzędzi monitorowania realizacji zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Zadaniem Gmin jest uzupełnianie wpisów dotyczących miejsc występowania wyrobów azbestowych na swoim terenie oraz informowania o miejscach, z których azbest został usunięty.

Powiaty nie są zobligowane do przeprowadzania inwentaryzacji azbestu, jednak ciąży na nich obowiązek opracowania i aktualizowania powiatowego programu usuwania azbestu. Program usuwania azbestu dla powiatu drawskiego powstała na podstawie najświeższych danych ewidencyjnych z gmin oraz uchwalonych przez nie programów gminnych:

- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Czaplinek na lata 2009-2032 – Uchwała Nr VIII/63/15 Rady Miejskiej w Czaplinku z dnia 29 kwietnia 2015 roku w sprawie zmiany uchwały Nr LIX/483/10 Rady Miejskiej w Czaplinku z dnia 23 sierpnia 2010 roku w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Czaplinek na lata 2009-2032,
- Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Drawsko Pomorskie – Uchwała nr XXXI/251/2008 Rady Miejskiej w Drawsku Pomorskim z dnia 30 grudnia 2008 roku w sprawie Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Drawsko Pomorskie,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Kalisz Pomorski – Uchwała nr VI/56/07 Rady Miejskiej w Kaliszu Pomorskim z dnia 28 marca 2007 roku w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Kalisz Pomorski,
- Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ostrowice na lata 2011-2032 – Uchwała nr VI/56/11 Rady Gminy Ostrowice z dnia 31 sierpnia 2011 roku w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ostrowice na lata 2011-2032”,
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wierzchowo na lata 2014-2032 – Uchwała nr III/15/2014 Rady Gminy Wierzchowo z dnia 30 grudnia 2014 roku w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wierzchowo na lata 2014-2032”,

- Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Złocieniec na lata 2014 – 2032 – Uchwała nr V/30/2015 Rady Miejskiej w Złocińcu z dnia 29 stycznia 2015 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Złocieniec na lata 2014 - 2032” wraz z „Prognozą oddziaływania na środowisko dla Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Złocieniec na lata 2014 - 2032”.

Na podstawie udostępnionych danych z poszczególnych gmin oszacowano, że na terenie powiatu drawskiego znajduje się ok. **463 239,24 m²** wyrobów azbestowych.

Tabela 3 Ilość wyrobów azbestowych na terenie powiatu drawskiego

Jednostka administracyjna	Ilość wyrobów azbestowych [m ²]
Gmina Czaplinek	34398,24
Gmina Drawsko Pomorskie	167821,00
Gmina Kalisz Pomorski	69239,00
Gmina Ostrowice	52599,00
Gmina Wierzchowo	70563,00
Gmina Złocieniec	68619,00
Powiat Drawski	463239,24

Źródło: Na podstawie ankietyzacji gmin.

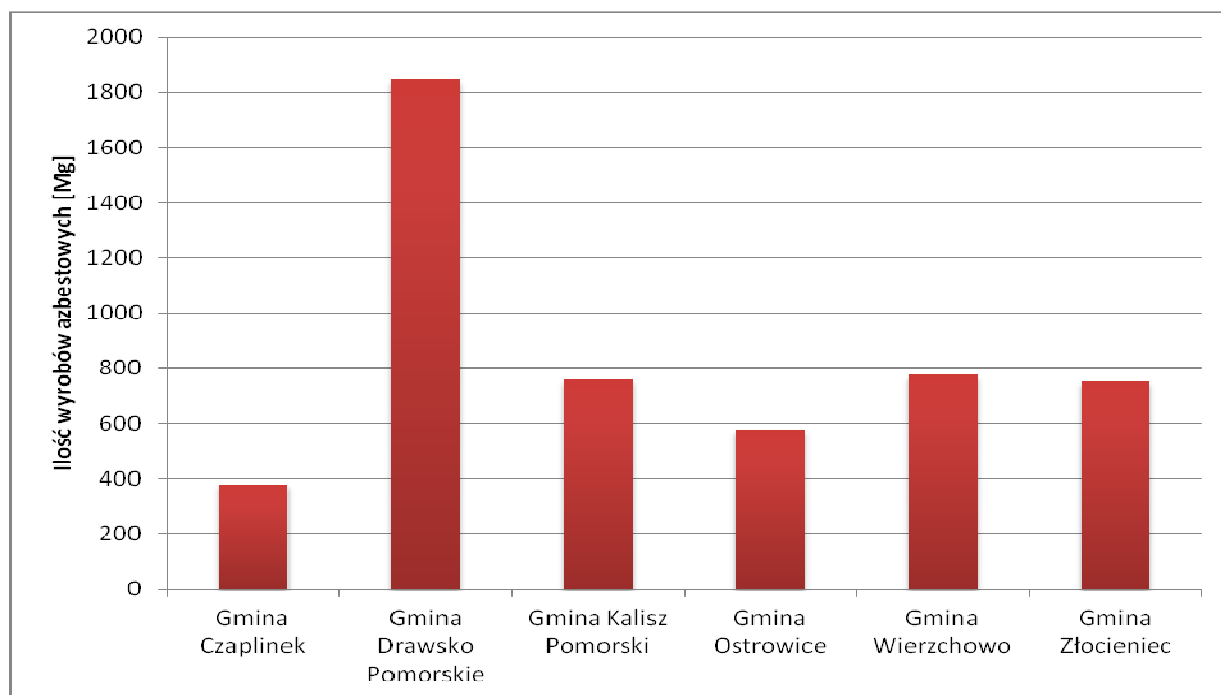
Powyższe dane odnoszą się do pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych, głównie płyt falistych. Oprócz płyt falistych w niewielkich ilościach występują również płyty płaskie, tzw. „karo”.

W celu oszacowania masy wyrobów azbestowych zastosowano przelicznik zgodny z Bazą Azbestową $1\text{m}^2 = 11\text{ kg}$. Zatem masa wyrobów azbestowych na terenie powiatu wynosi:

$$463239,24\text{ m}^2 \times 11\text{ kg} = 5095631,64\text{ kg} = 5095,63164\text{ Mg}$$

Masa wyrobów azbestowych na terenie poszczególnych gmin:

- Gmina Czaplinek – 378,38064 Mg,
- Gmina Drawsko Pomorskie – 1846,031 Mg,
- Gmina Kalisz Pomorski – 761,629 Mg,
- Gmina Ostrowice – 578,589 Mg,
- Gmina Wierzchowo – 776,193 Mg,
- Gmina Złocieniec – 754,809 Mg.

Wykres 1 Masa wyrobów azbestowych na terenie poszczególnych gmin

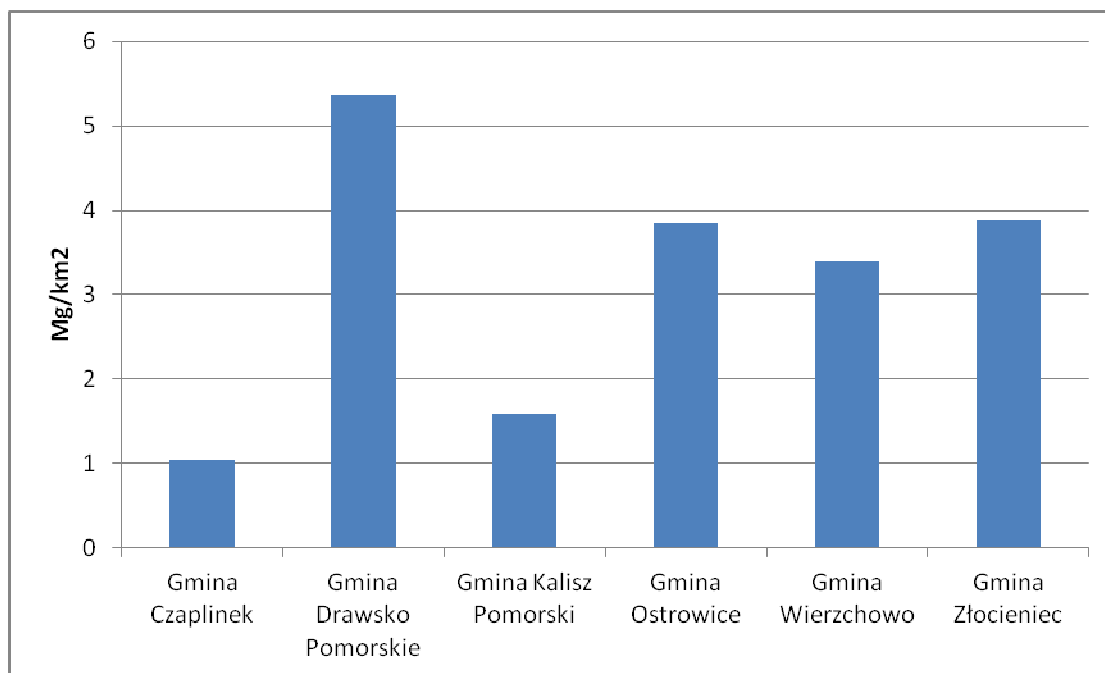
Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców w powiecie drawskim można stwierdzić, że na jednego mieszkańca powiatu przypada około $6,95 \text{ m}^2$ (tj. 87,46 kg) odpadów zawierających azbest. W poszczególnych gminach sytuacja wygląda następująco:

- Gmina Czaplinek – $2,86 \text{ m}^2/\text{os.}$ (31 kg/os.)
- Gmina Drawsko Pomorskie – $10,15 \text{ m}^2/\text{os.}$ (112 kg/os.)
- Gmina Kalisz Pomorski – $9,40 \text{ m}^2/\text{os.}$ (103 kg/os.)
- Gmina Ostrowice – $20,49 \text{ m}^2/\text{os.}$ (225 kg/os.)
- Gmina Wierzchowo – $16,19 \text{ m}^2/\text{os.}$ (178 kg/os.)
- Gmina Złocieniec – $4,45 \text{ m}^2/\text{os.}$ (49 kg/os.)

W trakcie inwentaryzacji azbestu należy przeprowadzić jego ocenę stanu technicznego i określić stopień pilności jego usuwania. Nie wszystkie nieruchomości pokryte azbestem posiadają ocenę stanu i bezpiecznego użytkowania wykonaną zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649 ze zm.) i Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 162 poz. 1089). Taką ocenę wykonaną w trakcie przeprowadzanej inwentaryzacji posiadają gminy Czaplinek, Drawsko Pomorskie, Wierzchowo i Złocieniec.

Oprócz pokryć dachowych na terenie powiatu znajduje się szacunkowo 7 065 mb rur cementowo azbestowe: Gmina Ostrowice – 4 500 mb i Gmina Czaplinek - 2 565 mb.

Nagromadzenie wyrobów azbestowych przypadających na jednostkę powierzchni wynosi $2,88 \text{ Mg}/\text{km}^2$.

Wykres 2 Nagromadzenie wyrobów azbestowych na jednostkę powierzchni

7.2. Odpady azbestowe unieszkodliwione w latach poprzednich

Według ewidencji Bazy azbestowej w ostatnich latach z terenu powiatu drawskiego usunięto w sumie 630,413 Mg azbestu, w tym 541,456 Mg będących w posiadaniu osób fizycznych i 88,956 Mg – własności osób prywatnych.

Sytuację w poszczególnych gminach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4 Ilość usuniętych i unieszkodliwionych wyrobów azbestowych na terenie powiatu drawskiego

Jednostka administracyjna	Usunięte wyroby azbestowe		
	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
	Mg		
Gmina Czaplinek	164,653	145,889	18,763
Gmina Drawsko Pomorskie	263,219	263,219	0,0
Gmina Kalisz Pomorski	44,842	21,791	23,051
Gmina Ostrowice	0,0	0,0	0,0
Gmina Wierzchowo	60,670	59,110	1,560
Gmina Złocieniec	97,029	51,447	45,582
Powiat Drawski	630,413	541,456	88,956

Źródło: www.bazaazbestowa.gov.pl

7.3. Szacunkowe koszty usunięcia wyrobów azbestowych

W celu obliczenia całkowitych kosztów usuwania wyrobów zawierających azbest, w pierwszej kolejności należy określić kwoty bazowe ich demontażu, transportu i utylizacji. Z przeprowadzonej analizy wśród kilku wybranych firm posiadających odpowiednie zezwolenia na usuwanie azbestu wynika, że w 2015 roku koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1 Mg pokrycia dachowego kształtuje się na poziomie 600 - 900 PLN. Dlatego do dalszych celów obliczeniowych przyjęto kwotę **800 PLN/Mg** jako koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia azbestu na składowisku.

Są to dane uśrednione, cenniki firm mogą ulec zmianie i są uzależnione m.in. od:

- ilości wyrobów azbestowych - im więcej wyrobów usuwanych tym cena jednostkowa niższa;
- zlecenie indywidualne a przetarg – ekonomicznie uzasadnione jest zorganizowanie przez Gminę przetargu i wybranie firmy, która zaoferuje najbardziej korzystną cenę;

- wysokości budynku - przy zabudowie wysokiej konieczne jest rozstawienie rusztowań, co wiąże się z dodatkowymi kosztami;
- wyboru usług – kompleksowa usługa czyli zlecenie demontażu, zapakowania wyrobów azbestowych, transportu i utylizacji jest tańsze niż każda z tych usług osobno;
- wyboru składowiska odpadów – najbliższe położone składowiska znajdują się w odległości ok. 120 km w m. Sianów;
- stawki VAT, koszty paliwa, koszty unieszkodliwienia na składowiskach – trudne do przewidzenia w dłuższej perspektywie.

Mając na uwadze powyższe kwoty obliczono, że szacunkowy łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowych z terenu powiatu drawskiego wyniesie:

$$5095,63164 \text{ Mg} \times 800 \text{ PLN/Mg} = 4\,076\,505,31 \text{ PLN}$$

Ze względu na to, że nie znana jest ilość wyrobów zdemontowanych, tzw. „luzem”, koszty określono dla wszystkich zewidencjonowanych pokryć dachowych na terenie powiatu.

Przyjęto, że średni koszt zakupu i montażu nowego pokrycia dachowego z blachodachówki wyniesie 80 PLN brutto za 1 m². Dane te zostały pozyskane od producentów i firm dekarских. W przypadku wykorzystania innych materiałów szacowane koszty mogą ulec zmianie.

Zatem w uproszczeniu przyjęto, że koszt nowych pokryć dachowych na terenie powiatu drawskiego wyniesie:

$$463\,239,24 \text{ m}^2 \times 80 \text{ PLN/m}^2 = 37\,059\,139,20 \text{ PLN}$$

Kalkulując koszty usług dekarских oraz nowego pokrycia dachowego należy pamiętać o cenach dodatkowych prac i materiałów takich jak np. założenie folii dachowej lub paroizolacyjnej, montaż rynien i rur spustowych, drabinek przeciwnięgowych, czy ław kominiarskich. Ceny te są różnorodne i zależą głównie od rodzaju użytego materiału.

Ogólne koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest, które obejmują koszty demontażu, transportu i unieszkodliwiania, wyniosą szacunkowo 4 076 505,31 zł. Koszty te w miarę możliwości finansowych, powinny być finansowane w całości lub częściowo przez gminy lub z funduszy ochrony środowiska.

Natomiast koszty wymiany wyrobów zawierających azbest na wyroby bezazbestowe, obejmujące koszty usług dekarских i koszty materiałów na nowe pokrycie dachowe, szacunkowo wyniosą 37 059 139,20 zł. Koszty te nie mogą być zrealizowane w ramach wsparcia finansowego z funduszy ochrony środowiska, dlatego w całości zostaną poniesione przez właścicieli, zarządców nieruchomości. Łącznie koszt usunięcia i wymiany wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu drawskiego w latach 2015-2032 szacunkowo wyniesie 41 135 644,51 zł. Wyżej przedstawione koszty nie uwzględniają zmian cen, które mogą nastąpić w wyniku wzrostu lub spadku inflacji.

Biorąc pod uwagę termin całkowitego usunięcia azbestu do końca 2032 roku oraz zakładając systematyczne jego usuwanie w latach 2015-2032, w ciągu każdego roku należałoby usunąć 25 735,51 m² (tj. około 283 Mg/rok) wyrobów zawierających azbest. Przybliżone nakłady finansowe na demontaż, transport i unieszkodliwienie azbestu wyniosłyby ok. 226 472,0 zł/rok, a na wymianę wyrobów azbestowych na bezazbestowe – około 2 058 841,0 zł/rok.

Gminy w ramach zadania polegającego na usuwaniu wyrobów zawierających azbest mogą starać się o dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie. Z takiej możliwości skorzystała Gmina Czaplinek, która w latach 2010-2014 przystąpiła pięciokrotnie do konkursu ogłoszonego przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie na dofinansowanie zadań z zakresu usuwania azbestu. Dotacja ze strony Funduszu wynosiła do 100% kosztów kwalifikowanych. W ramach tych konkursów Gmina Czaplinek pozyskała z WFOŚiGW dotacje w wysokości 206 472,79 zł. Ze wsparcia WFOŚiGW korzystała także Gmina Drawsko Pomorskie, Gmina Wierzchowo i Gmina Złocieniec.

8. Harmonogram realizacji Programu

Harmonogram realizacji Programu podzielono na dwa etapy:

ETAP I 2015 – 2018 – intensyfikacja podjętych działań związanych z usuwaniem azbestu, edukacją i pozyskiwaniem funduszy na ten cel.

ETAP II 2019 – 2032 – podtrzymanie dotychczasowych kierunków działań, ich okresowy monitoring i ewentualna aktualizacja.

Zakłada się, że w poszczególnych etapach zostaną wycofane z użytkowania następujące ilości odpadów zawierających azbest:

- ETAP I 2015-2018 – około 30% (ok. 1 528,69 Mg – 382,2 Mg/rok)
- ETAP II 2019-2032 – około 70% (ok. 3 566,94 Mg – 254,8 Mg/rok)

Tabela 5 Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Drawskiego na lata 2015-2032

Lp.	Cele	Jednostki odpowiedzialne	Termin realizacji
Etap I - lata 2015-2018			
1.	Opracowanie i uchwalenie Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Drawskiego	Powiat	2015
2.	Współdziałanie z gminami Powiatu Drawskiego w zakresie wsparcia likwidacji wyrobów zawierających azbest	Powiat, Gminy	2015-2018
3.	Coroczna aktualizacja bazy azbestowej o obiekty zawierające azbest oraz o ilości i miejscach zlikwidowanych odpadów zawierających azbest	Gminy	2015-2018
4.	Pozyskiwanie funduszy na usuwanie azbestu ze źródeł zewnętrznych	Powiat, Gminy	2016-2018
5.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie prawidłowego postępowania z azbestem	Powiat, Gminy	2015-2018
6.	Usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynków użyteczności publicznej	Powiat, Gminy	2016-2018
7.	Likwidacja dzikich wysypisk odpadów azbestowych	Gminy	2016-2018
8.	Coroczne monitorowanie procesu usuwania azbestu na podstawie przedstawionego sprawozdania	Powiat, Gminy	2016-2018
9.	Bezpieczne usuwanie azbestu z terenu powiatu drawskiego	Właściciele nieruchomości	2015-2018
Etap II – lata 2019-2032			
1.	Aktualizacja gminnych programów usuwania azbestu wraz z inwentaryzacją	Gminy	2019
2.	Aktualizacja powiatowego programu usuwania azbestu	Powiat	2019
3.	Monitorowanie i aktualizowanie Bazy Azbestowej	Gminy	2019-2032
4.	Kontynuacja działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie szkodliwości azbestu i bezpiecznego postępowania z azbestem	Powiat, Gminy	2019-2032
5.	Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na usuwanie azbestu	Powiat, Gminy	2019-2032
6.	Bezpieczne usuwanie azbestu z terenu powiatu drawskiego	Właściciele nieruchomości	2019-2032
7.	Coroczne monitorowanie procesu usuwania azbestu na podstawie przedstawionego sprawozdania	Powiat, Gminy	2019-2032

9. Monitorowanie Programu

Ważnym elementem *Programu* jest jego systematyczny monitoring, który pozwoli określić stopień realizacji celów i zadań zaplanowanych w „*Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Powiatu Drawskiego*”. Do oceny efektywności działań wpisanych do *Programu* powinny być wykorzystane następujące wskaźniki:

Tabela 6 Wskaźniki monitorowania realizacji Programu

Nazwa wskaźnika	Jednostka
Wskaźniki efektywności realizacji Programu:	
1. Ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest	Mg/rok
2. Ilość użytkowanych wyrobów zawierających azbest w danym roku sprawozdawczym	Mg/rok
3. Nakłady finansowe poniesione na usuwanie wyrobów zawierających azbest w danym roku	zł/rok
4. Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację <i>Programu</i> w danym roku	%
Wskaźniki świadomości ekologicznej mieszkańców:	
1. Liczba wniosków o dofinansowanie usuwania azbestu złożonych do gmin przez mieszkańców	Szt./rok
2. Liczba przypadków nielegalnego demontażu wyrobów zawierających azbest	Szt./rok
3. Liczba inicjatyw w zakresie problematyki azbestowej	Szt./rok
4. Liczba interwencji podejmowanych przez jednostki kontrolne (Nadzór budowlany, Państwową Inspekcję Pracy, Inspekcję Sanitarną, Gminę)/	Szt./rok

10. Możliwości finansowania Programu usuwania azbestu

Koszty usuwania azbestu, co wykazała powyższa analiza są bardzo wysokie. Wynika to głównie z konieczności wdrożenia specjalnych procedur, które wiążą się z zachowaniem szczególnej ostrożności i bezpieczeństwa przy demontażu, transporcie i utylizacji. Dlatego jednym z głównych założeń *Programu* jest pozyskiwanie środków zewnętrznych na działania zmierzające do oczyszczenia powiatu z wyrobów zawierających azbest w celu odciążenia właścicieli nieruchomości z tego obowiązku. W innym wypadku koszty spoczywały by w większości na właścicielach budynków. Sytuacja taka spowodowała by zapewne nasilenie się nielegalnych praktyk przy usuwaniu azbestu lub brak zainteresowania wymianą szkodliwych wyrobów. Konieczne jest udzielanie jak najszerszego wsparcia finansowego dla wszystkich inicjatyw związanych z likwidacją azbestu, a także z monitoringiem zanieczyszczenia środowiska azbestem.

Wpieranie mieszkańców w usuwaniu azbestu ze środków wewnętrznych powiatu lub gmin są zdecydowanie niewystarczające w stosunku do zapotrzebowania i mogą się jedynie ograniczyć do częściowego dofinansowania tych działań. Istotne znaczenie ma więc aktywna działalność samorządu w pozyskiwaniu funduszy na usuwanie azbestu.

Obecnie istnieje kilka możliwości uzyskania pomocy finansowej ze źródeł zewnętrznych, takich jak:

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera finansowo przedsięwzięcia podejmowane dla poprawy jakości środowiska w Polsce, traktując jako priorytetowe te zadania, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

NFOŚiGW w Warszawie w ramach programu priorytetowego - Program SYSTEM pt. Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) Część 1) Usunięcie wyrobów zawierających azbest planuje uruchomienie w latach 2015 – 2022 kwoty 32,0 mln zł jako dotacji do działań współfinansowanych przez jednostki samorządu terytorialnego przy usuwaniu wyrobów azbestowych. Środki zostaną rozdysponowane pomiędzy Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, które uruchomią pozyskane środki na podstawie opracowanych regulaminów.

Ponadto NFOŚiGW w ramach zmienionego Programu Priorytetowego 2.2. Ochrona powierzchni ziemi samorządy i przedsiębiorcy mają możliwość otrzymania dofinansowania na usuwanie i unieszkodliwienie niewłaściwie składowanych czy magazynowanych odpadów, które stanowią zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi i grożą nieodwracalnymi szkodami w środowisku. Budżet programu opiewa na ponad 200 mln zł. Wnioski będzie można składać w trybie ciągłym. Możliwa dotacja dla jednostek samorządu terytorialnego wynosi do 50 proc. kosztów kwalifikowanych przedsięwzięć, realizowanych na terenach, będących ich własnością lub Skarbu Państwa. W przypadku akcji ratowniczo – gaśniczych wsparcie dodatkowo może sięgnąć 100 proc. kosztów kwalifikowanych. Pożyczki NFOŚiGW kierowane są do szerokiego grona beneficjentów. Dofinansowanie w tej formie może wynosić do 80 proc. kosztów kwalifikowanych, przy oprocentowaniu zmiennym (WIBOR 3M, nie mniej jednak niż 2 proc. w skali roku).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Szczecinie

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie dofinansowuje zadania z zakresu usuwania azbestu pod warunkiem prowadzenia prac zgodnie z wymogami prawa, tj. przez firmy posiadające pozwolenia na wytwarzanie i gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest. Dofinansowanie adresowane jest do jednostek samorządu terytorialnego z województwa zachodniopomorskiego. Do dofinansowania mogą zostać zgłoszone zadania realizowane na obiektach których właścicielami są jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, jednostki sektora finansów publicznych, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie, przedsiębiorcy. Dotacja na powyższy cel wynosi do 100% wartości zadania (dla jednostek samorządu terytorialnego), obejmującego demontaż, transport i utylizację wyrobów zawierających azbest. W przypadku gdy cena jednostkowa za demontaż, transport i unieszkodliwienie 1 tony wyrobów azbestowych przekroczy kwotę 800,00 zł brutto (lub cena jednostkowa za transport i unieszkodliwienie 1 tony wyrobów azbestowych przekroczy kwotę 500,00 zł brutto), Beneficjent pokryje nadwyżkę z własnych środków.

Program infrastruktura i środowisko

PO IŚ jest krajowym programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności (FS). Obszarem realizacji programu jest obszar całej Polski. Zgodnie z UP alokacja UE na PO IŚ wynosi 5 006,0 mln EUR z EFRR i 22 507,9 mln EUR z FS.

Głównym celem POIiŚ 2014-2020 będzie wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Zaproponowany cel główny wynika z jednego z priorytetów strategii Europa 2020, którym jest zrównoważony rozwój, który oznacza budowanie silnej, stabilnej i konkurencyjnej gospodarki, sprawnie i efektywnie korzystającej z dostępnych zasobów, tj. jednocześnie uwzględnia wymiar środowiskowy i gospodarczy prowadzonych inwestycji. Dlatego w porównaniu do obecnie realizowanego na poziomie krajowym POIiŚ 2007-2013, w ramach POIiŚ 2014-2020 zostanie położony większy nacisk na wsparcie gospodarki skutecznie korzystającej z dostępnych zasobów, przez co sprzyjającej środowisku i jednocześnie bardziej konkurencyjnej ekonomicznie.

Dzięki zachowanej w ten sposób spójności i równowadze pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w infrastrukturę oraz wsparciu skierowanemu do wybranych obszarów gospodarki, program będzie skutecznie realizował założenia unijnej strategii.

W Programie PO IŚ 2014-2020 zaproponowano osiem osi priorytetowych, w tym jedna dotyczy zagadnień odpadowych:

OŚ PRIORYTETOWA II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.1 Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie przewidziane jest m.in. dla organów władzy publicznej, w tym administracji rządowej oraz nadzorowanych lub podległych jej organów i jednostek organizacyjnych, jednostek samorządu terytorialnego i ich związków oraz działających w ich imieniu jednostek organizacyjnych, przedsiębiorców, a także podmiotów świadczących usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego nie będących przedsiębiorcami. Główną grupą docelową są indywidualni użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym przede wszystkim mieszkańcy miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz miast regionalnych i subregionalnych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich PROW 2014-2020

Działanie: Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (Inwestycje odtworzeniowe).

Koszty kwalifikowalne obejmują m.in: koszty budowy, odbudowy, remontu lub modernizacji budynków lub budowli, z wyłączeniem budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, do których rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia obowiązkowego na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

Beneficjenci: Rolnik

Kwoty i wielkość wsparcia: Do 80% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania, w okresie realizacji PROW 2014-2020, nie może przekroczyć 300 000 zł. Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 000 zł.

Banki

Coraz więcej banków wprowadza w swej ofercie preferencyjne kredyty przeznaczone na inwestycje proekologiczne. Dopłat do oprocentowania tych kredytów udzielają fundusze ochrony środowiska gospodarki wodnej. W ten sposób obniżany zostaje koszt kredytu dla podmiotu realizującego przedsięwzięcie w zakresie ochrony środowiska. Znaczącą rolę w udzielaniu kredytów na polskim rynku posiada Bank Ochrony Środowiska (BOŚ) i Bank Gospodarki Żywnościowej.

11. Załączniki

Załącznik nr 1

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
.....
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:
8. Stopień pilności⁷⁾:
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
a) nazwa i numer dokumentu:
- b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....
(podpis)

data.....

- 1) Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.
- 2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,

- szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
 - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- 6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- 7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 ze zm. oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).
- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik nr 2

OCENA stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa / nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena			
I	Sposób zastosowania azbestu					
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30				
2	Tynk zawierający azbest	30				
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25				
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10				
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem					
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60				
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30				
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15				
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0				
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem					
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30				
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15				
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10				
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10				
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0				
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych					
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30				
15	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25				
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25				
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20				
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10				

19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5					
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0					
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej						
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40					
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30					
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15					
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5					
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0					
SUMA PUNKTÓW OCENY							
STOPIEŃ PILNOŚCI							

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

- Stopień pilności I** od 120 punktów
wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie
- Stopień pilności II** od 95 do 115 punktów
wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku
- Stopień pilności III** do 90 punktów
wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- 4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- 5) Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać "pierwsza ocena".